

21486

1

133.826

[illegible]

43.626

6.521

1913

1928

1937

BERZEVICZY GIZELLA:

EGY EGÉSZ NÉP TANUL

kérdi a pályaválasztás előtt álló ifjúság. Erre felel minden fiatalnak

PERMJAK
NEM NEHÉZ A VÁLASZTÁS

című remekműve. Ez az újszerű, izgalmas és végtelenül tanulságos
mű nem hiányozhat egy könyvespolcra sem.

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ,
Budapest

BERZEVICZY GIZELLA

EGY EGÉSZ NÉP TANUL

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ KIADÁSA
BUDAPEST, 1948

Copyright by Magyar-Szovjet Művelődési Társaság, 1948

21486 / 1

Felelős kiadó: Várkonyi László.
Független-nyomda, Budapest. Felelős: Lengyel Lajos igazgató.

AZ ÉRTELMISÉG SZEREPE A TERMELEŚBEN ÉS TÁRSADALOMBAN

Az értelmiséggel kapcsolatos kérdések ma szerte a világon aktuálisak és nem csekély jelentőségűek. Az elmúlt háború bebizonyította, hogy tudomány és technika hogyan válhatnak a legszörnyűbb pusztítás, milliók és egész népek kiirtásának eszközüvé, ha a reakciós imperialista nagytőke urai állítják szolgálatukba. Elég a német fasizmus kínzókamráira gondolnunk, hogy megértsük, mennyire megbecstelenítették tudósok, vegyészek, mérnökök, orvosok ezrei és ezrei az emberi tudományt, amidőn nem a kultúra és emberi haladás, hanem a szadista gyilkolás és esztelen pusztítás eszközüvé aljasították.

Letűnt, leszámolt korszak ez? Nem mondhatjuk. Egy imperialista új fasizmus kezdi bontogatni keselyű-szárnyait és atombombák veszélyével zsarolja egyes békeszerető népek tájékoztatlan kormányait. Ebben a válságos időben a tudomány és technika mestereinek, de az értelmiség egész hatalmas rétegeinek is — mondhatni — döntő szerep jut. Propaganda, rágalom-hadjárat, hamis elméletek, lelki dresszura — a háborús uszítás minden fajtája kulturális síkon újra folyik és ezeket a fegyvereket értelmiségiek kezelik és velük a harcot egy jobb értelmiségnek kell elszántan és bátran, teljes tudományos felkészültséggel fölvennie. Ahogyan a legkiválóbb tudósok egy kis csoportja máris akciót indított az atomenergiának háborús célokra való felhasználása ellen.

Ily körülmények közt a figyelem önkéntelenül is a Szovjetunió felé fordul, a világnak eddig egyetlen szocialista állama felé, mely a lefolyt háborúban nemcsak döntő győzelmet aratott az eleddig legfejlettebb hadigépezet, a német fasiszta hadsereg fölött, hanem az elnyomott országok egész sorát fölszabadítva, új, önálló és békés fejlődés lehetőségét nyitotta meg számukra.

Vajjon pusztán katonai vonalon aratta-e a Szovjetunió ezt az óriási győzelmet?

Tudjuk, hogy a modern háború a technika háborúja, tehát kellett nagyipar, különösen gépipar, kellett könnyű ipar, hogy felszereljék a hadsereget ruházattal, ellássák élelmiszerrel, kellett fejlett mezőgazdaság és pontosan funkcionáló közlekedés, hogy ezernyi kilométerről pótolják mindazt, amire a hadseregnek szüksége van; tehát kellett, hogy az egész hátország támogassa a frontot, ehhez pedig nevelés, tömegnevelés és tömegiskola kell, öntudat és kitartó akarat, hogy ezt a nagy áldozatot mindvégig vállalják. Hogyan érték ezt el? Hiszen Oroszország valamikor még a cárizmus idejében a legelmaradottabb országok egyike volt... Nagy változásnak kellett történnie e néhány évtized alatt, egy új kultúrának s a kultúrmunkások új gárdájának, új szovjetértelmiségnek kellett kialakulnia.

Még egy mozzanat játszik szerepet abban a nagy érdeklődésben, amellyel a szovjetkultúra és művelői felé pillantanak. Szocializmus... Akár tetszik ez a tény, akár nem, de annyit általában már megértenek, hogy a szocializmus egy fejlettebb gazdasági és társadalmi rendszer. Tehát úgyszólván a jövő képe. Már most látni akarják az emberek, mi vár a kultúrára, mi vár az értelmiségre ebben az új világban? Ezért foglalkozunk mi is az értelmiség helyzetével a Szovjetunióban. De mielőtt ennek a tárgyalásába belefognék, röviden egy általános, mondhatnám elméleti kérdést kell kifejtenem, mert e nélkül nem érthető meg, hogy miért olyan az értelmiség, amilyen és miért tudott a Szovjetunióban úgy átalakulni, hogy nagy honvédelmi háborújában a szovjetértelmiség mondhatni 100 százalékosan a front katonái mellett állott és azokat támogatta. Mi ez az általános kérdés?

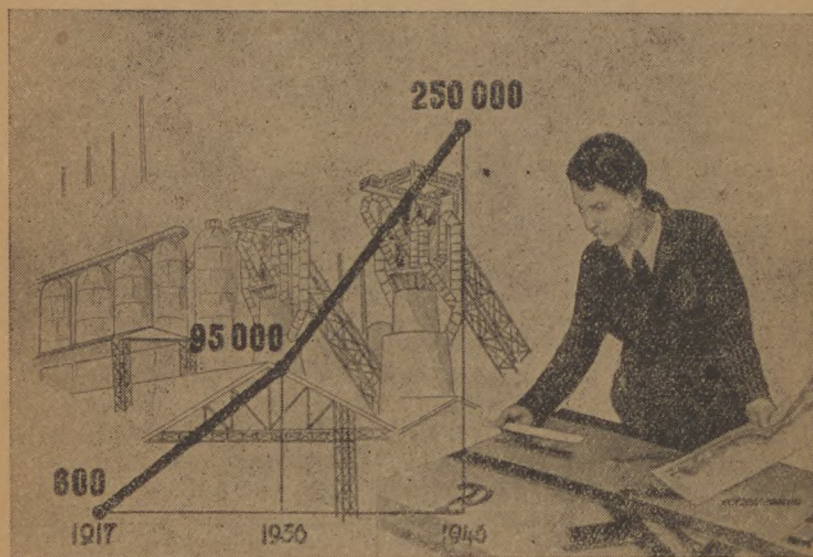
A marxisták úgy tudják, hogy minden osztálynak és az osztályok rétegeinek is a gondolkodását végső fokon a termelésben elfoglalt helyzetük határozza meg. Tehát nekünk, ha meg akarjuk érteni az értelmiség ideológiáját, azt kell megvizsgálnunk, milyen helyet foglal el a kapitalista országokban a termelésben és mi a helyzete a társadalomban.

Azt tudjuk, hogy az értelmiség nem tartozik a tőkésék közé, általában nincsenek is termelőeszközei. Szellemi munkából él, tehát mondhatni bér munkás. Mégis bizonyos különbség van a fizikai munkás mint bér munkás és a szellemi munkás között. Megjegyzendő, hogy értelmiség alatt most az egész szellemi munkásságot vesszük, mind a szabad foglalkozásúakat, mind a különböző tisztviselőket, mert a szerepük, a helyzetük rokon.

Tehát nézzük, mi az értelmiség különös helyzete a termelésben?

Az üzemekben az értelmiségiek, mérnökök, technikusok ter-

vezik a munkát, szervezik és vezetik; a pedagógusok nevelik a szakmunkást, a munkaerőt; az orvosok gyógyítják; nem beszélnek most a tisztviselők karáról, amely az egész adminisztrációt vezeti. Tehát tulajdonképpen mi ez az alap, hogyan tudnók ezt meghatározni? Talán egy hasonlattal. Látjuk, a gyárakban az energiát a munkagépekhez transzmissziós szíjak vezetik. A társadalomban az uralkodó osztály akaratát a dolgozókhöz az értelmiség vezeti. A gyártulajdonos adja ki a parancsot, a mér-

Grafikon a nők műszaki képzettségéről a Szovjetunióban. Az októberi forradalomtól 1946-ig a mérnökök és nőtechnikusok száma 600-ról 250.000-re emelkedett

nők eszerint tervez, a gyár vezetői eszerint szerveznek és vezetnek. Az uralkodó osztály csinálja a törvényeket és a bíró ezek szerint kell, hogy ítéljen. A pedagógus szintén az uralkodó osztály megállapításai szerint tanít, az újságíró ebben az irányban ír, stb. stb. Ha nem úgy csinálja, mi következik belőle? Azt hiszem, ezt már mindenki tapasztalta: kiröpül a helyéből, elveszti a kenyereit, tehát igenis, az uralkodó osztály akaratát a dolgozókhöz az értelmiség közvetíti. Ez az ő helyzetének a különlegessége.

Ez a szerep rendkívül fontos. Ha a transzmissziós szíj elszakad, megáll a gép, nincs termelés. Ha az értelmiség felmondaná a szolgálatot, azt, hogy az uralkodó osztály akaratát átvigye a dolgozókhoz, akkor az uralkodó osztály tehetetlenül állna, nem bírna a dolgozókkal. Ezt az uralkodó osztály érzi is, tudja is, ha talán nem is elméleti formulázásban és ezért arra törekszik, hogy az értelmiséget megnyerje. Mivel nyerheti meg? A legegyszerűbb dolog az volna, hogy jobban megfizesse. A magas pozíciókban lévőket meg is fizeti, de az egész tömeget nem, mert akkor nagyon a zsebébe kellene nyúlnia, amit a kapitalista nem szeret. Tud ő ennél praktikusabb, olcsóbb eszközöket is: címet ad, rangot ad, társadalmi állást, tekintélyt ad. Éppen ezért, mert az értelmiségiek címeket, rangot, társadalmi állást kapnak, ennél fogva úgy érzik, hogy ők a dolgozó tömegek felett állanak, ők nem tartoznak hozzájuk, hanem — a saját véleményük szerint — az uralkodó osztályhoz.

Eszembe jut, amit egyszer a Szovjetunióban tapasztaltam, még a huszas évek elején, még mielőtt ott a kollektivizálás megtörtént, tehát amikor még voltak kulákok is. Ott jártam a Kaukázusban és be akartam szervezni a háztartási alkalmazottakat szakszervezetbe. Ekkor igen gyakran előfordult, hogy az illetők kijelentették: „Én nem vagyok cseléd! Én a család tagja vagyok, én a családhoz tartozom.“ Kérdeztem, mi alapon gondolja ő, hogy a családhoz tartozik. „Hát kérem, én ott alszom, ahol a nagylányok alusznak, én a ruhámat beakaszthatom a család szekrényébe, én az asztaluknál eszem, a vendégnek bemutatnak“. Kértem: és mennyi jut magára a vagyonból? Van-e tehene, disznaja stb? Persze kiderül, hogy semmije sincs. Mivel fizetnek neki? A címmel, a ranggal, azzal, hogy hozzájuk tartozik. Így mondják és ő úgy érzi, hogy ez igaz is.

Nem egészen ilyen, de kissé hasonló az értelmiséginek helyzete a kapitalista társadalomban. Helyet foglalhat a tőkések asztalánál, bemutatják, kezét szorítanak vele, stb. stb., de a vagyonból nem jut neki. Az ő helyzete, amint a régi magyar drámaíró jól meghatározta: „cifra nyomorúság“. De ez még nem volna elegendő, mert így is megtörténhetné, hogy az értelmiségiek mind összefognak és szembe helyezkednek a tőkésekkel. Ezt pedig meg kell akadályozni. Ezért a vagyon urai a régi bevált módszerhez fordulnak, amelyet már a rómaiak kitaláltak: Divide et impera! (oszd meg és uralkodjál.) *Különböző* címeket adnak, *különböző* rangot, *különböző* társadalmi állást: valóságos belső titkos tanácsos, miniszteri tanácsos, osztálytanácsos, stb. stb., nem akarom ezeket a jól-

ismert rangokat mind elsorolni. Mi ennek az eredménye? Mind-egyik értelmiségi úgy érzi, hogy ő a másikkal felette áll, ahhoz pedig, aki ő felette áll, feltekint és hozzá szeretne tartozni. Így volt ez minden országban. Emlékszem, amikor még az 1918-as forradalom idején Aradon a pedagógusokat a szakszervezetbe próbáltam beszervezni, de a gimnáziumi tanár azt mondta: „Szakszervezet, mi a munkásoknál? És együtt legyek a polgári iskolai tanárral?” A polgári iskolai tanár pedig azt mondta: „De ugye, az elemi iskolai tanító nem lesz ugyanabban a szervezetben?” És az elemi iskolai tanító méltatlankodva így szólt: „Az ovodás kisasszonnyal együtt...”

Ezzel lehet lépre csalni az értelmiséget, ezzel a cím- és rang-megkülönböztetéssel. Nagyon okos az uralkodóosztály, tudja, hogyan lehet megfogni az embereket. Ezért van az, hogy az értelmiség habozik, nem tudja, hová tartozik tulajdonképpen, úgy érzi, az uralkodóosztályhoz, mert rangja szerint odasorakozik; igaz, hogy a nyomorúságát is érzi, de a rangjánál alacsonyabb tömeghez még sem akar tartozni.

Ez a *közbülső* helyzete sokat megmagyaráz.

Milyen álláspontot foglalt el az értelmiség a polgári demokratikus forradalmakban?

A multnak polgári demokratikus forradalmaiban az értelmiség haladó szerepet, sőt vezető szerepet játszott. Ő volt a polgárság ideológusa; gondoljunk a nagy francia forradalomra: Danton, Marat, Robespierre, stb., mind értelmiségi emberek voltak, ügyvédek, újságírók. A 48-as forradalomban Kossuth és sokan a mi értelmiségi embereink közül is forradalmárok voltak.

Miért volt az értelmiség forradalmi érzésű a polgári demokratikus forradalmakban? Azért, mert érdekelve volt a polgárság győzelmében, a kapitalizmus kifejlődésében. Az értelmiség mint széles réteg, tulajdonképpen a kapitalizmussal fejlődött ki, mert ennek van szüksége sok mérnökre, technikusra, ügyvédre, újságíróra, a nagyvárosokban orvosokra, pedagógusokra, mert hiszen bizonyos minimumát a műveltségnek a munkásoknak is kell adni és mindezt nemzeti nyelven. Az értelmiségnek a kapitalista társadalomban sok lehetősége volt az elhelyezkedésre, sokkal több, mint a feudális társadalomban. Természetes tehát, hogy támogatta ezt a forradalmat, együtt érzett a polgársággal, sőt az ideológusa volt.

De a kapitalizmus tovább fejlődött. Mind több és több értelmiségi került bele a kapitalista fejlődésbe és tudjuk nagyon jól, ha nagy a kínálat, leszáll az árunak az ára; az értelmiségiek közül sokan már nem tudtak elhelyezkedni. Keletkezett egy tartaléksereg, a munkanélküli értelmiségiek serege. És ez nem volt

csékélyszámú. Emlékszem egy tanítónőre, aki 10 évig várt az első kinevezésére.

Munkánélküli szellemi munkások! Ez még sokkal súlyosabb valami, mint a fizikai munkásnál. Mert a fizikai munkás, ha nem ezt a munkát, hát amazt vállalhatja. A szellemi munkás valahogy úgy érzi, ha ő más munkát vállal, mint szellemit, akkor kiesik a maga úri társaságából. Tehát mi következett be? Az, hogy az értelmiségiek közül sokan korrumpálódtak. Meg lehetett vásárolni őket. Újságírók úgy írtak, ahogyan azt kívánták stb. stb. és ez sokkal súlyosabb dolog, mint mikor a fizikai munkás adja el a munkaerejét, mert a fizikai munkásnak megmarad az értelme, lelkesége szabadon, a szellemi munkás azonban, amikor a szellemi munkaerejét adja el, akkor eladja a lelkét, akkor parancsszóra hazudni is képes. Tehát ez a korrupció züllesztőleg hatott a kapitalista társadalomban az értelmiségre. Egy része prostituálódott.

Hol a kivezető út? Mi tudjuk, a kivezető út általában véve a proletárforradalom. De hogyan áll az értelmiség a proletárforradalommal szemben? Most jutunk el ahhoz a kérdéshez, hogy mi az értelmiség új szerepe a Szovjetunió történetében.

A SZOVJETÉRTELMISÉG KIALAKULÁSA ÉS RÉSZVÉTELE A SZOCIALIZMUS FELÉPÍTÉSÉBEN

1917-ben a Nagy Októberi Forradalom győzelme után kezdődött a szovjet szocialista kultúra kialakulása. E kultúra feladatait Lenin így jellemezte: „Azelőtt az emberi értelem, az emberi lángelme csak azért alkotott, hogy egyeseknek juttassa a technika és kultúra minden áldását, a többieket pedig megfossza a legegyszerűbb felvilágosodás és fejlődés lehetőségétől is. Most azonban a technika minden csodája, a kultúra vívmánya az egész nép közkincsévé válik s ezentúl többé sohasem lesz az emberi értelemből és lángelméből az erőszak, a kizsákmányolás eszköze. A multnak egyetlen társadalma, egyetlen pártja sem törekedett arra, hogy a tudományt és kultúrát a nép birtokává tegye. Ezt a feladatot a mai kapitalista társadalom sem tűzi ki maga elé. Csupán a mi szocialista államunkban vált lehetségessé ezt a legnagyobb feladatot kitűzni és megoldani“.

Az értelmiségnek kisebb része ezt meg is értette és lelkesen a proletáriátus oldalára állt. Hiszen maga Lenin tanfelügyelő fia volt, ő is — mint sokan mások a vezető forradalmárok közül — az értelmiséghez tartozott. Az értelmiség zöme azonban még nem

8
állt a forradalom mellé. Várakozó álláspontot foglalt el. Habozott, nem tudta, mi fog a győzelemre következni. Proletárdiktatúra? A munkásság és a parasztság hatalma? Valahogy úgy érezte, lehetetlen, hogy „tanulatlan“, „durva“ munkások és parasztok vezessék az államot. Az államot csak ő tudná vezetni, neki van meg a műveltsége hozzá, a szakképzettsége; mit akarnak hát ezek a munkások és parasztok? S mert nem tudta elhinni, hogy ezek az államot vezetni tudják, félreállt, várakozott. Sokáig úgysem tarthat ez a helyzet — így képzelte —, össze fog dűlni az egész és vissza fog térni az a rend, ahol újra az értelmiség foglalhatja el a vezető pozíciókat.

A polgárháborúban az értelmiségnek ez a része nemcsak szabotált, hanem az ellenforradalomhoz csatlakozott, amiből az következett, hogy a kormány és a párt nem bízott benne és nem részesítette kedvezményekben. Hogy mikor és hogyan következett be a pálfordulat, mikor változott meg az értelmiség úgy, hogy habozás, várakozás helyett, vagy pláne szabotázs és ellenforradalmi működés helyett a Szovjet mellé állt, az rendkívül tanulságos történet. És érdekesek a módszerek is, amelyekkel az értelmiséget megnyerték, mert a dolog nem olyan egyszerű. A fizikai munkásnál elég, ha megérti, hogy ő kizsákmányolt, ezt pedig könnyen megérti, mert minden nap a saját bőrén tapasztalja. De a szellemi munkásnál a helyzet sokkal-sokkal bonyolultabb. Lássuk egy-két példán a saját tapasztalatomból, hogyan teremtdőött meg a szovjetértelmiség.

1921 után a polgárháborúnak vége volt, kezdődött az új gazdasági politika, a felépítés munkája. 1922 novemberében a Kaukázusban, Tbiliszbén (Tifliszben) voltam, ahol egy tanító szomszédságában laktam. Ez a tanító tanév elején így szólt hozzám: „Megmondom őszintén: én nem szeretem a bolsevikokat; nem szeretem őket azért, mert ők csak rombolni tudnak, én pedig kultúrmunkás vagyok. Aki kultúrmunkás, nem szeretheti azokat, akik a kultúrát rombolják.“ Hiába próbáltam, nem tudtam meggyőzni az ellenkezőről. Teltek a hónapok. Egy esztendő nem hosszú idő, de a bolsevikok ezalatt iskolákat, kórházakat, színházakat építettek; könyveket adtak ki minden nemzetiség nyelvéen, az egész országban hatalmas és lelkes építőmunka folyt. A tanév végén ugyanaz a tanító behívott magához. Bort tett az asztalra, aztán kissé zavartan így kezdte: „Mint becsületes ember, egy vallomással tartozom. A tanév elején ugy-e azt mondtam, hogy a bolsevikok csak rombolni tudnak. Azóta azt láttam, hogy minden téren rengeteget építettek. Hallatlan, mennyit tudtak alkotni; és kérem, nem egy kicsi felsőbb réteg szá-

mára, hanem a milliók, az egész nép számára. És nemcsak az egyik vagy másik fajta nemzetnek, hanem valamennyinek. Elvégre, én kultúrmunkás vagyok, én nem lehetek ellensége azoknak, akik kultúrát építenek.

Ime, ez az egyik módszer, amivel megnyerték az értelmiséget, ha nem is egészében, de legkülönb részében, azokat vonva a szovjet hatalom oldalára, akik őszintén kultúrmunkásoknak érezték magukat.

Lehetetlen, hogy becsületes szellemi munkás ne szimpatizáljon azokkal, akik iskolákat, kórházakat, színházakat építenek, kultúrát teremtenek az egész nép számára.

Még más mozzanatot is említhetünk, amely az értelmiség pálfordulásában szerepet játszott! Az értelmiségiek magukat mindig a nemzeti eszme hordozóinak tekintették. És nem hiába, hiszen egész munkájuk a nemzeti nyelvhez kapcsolódik, a nemzeti nyelv náluk jóformán munkaeszköz számba megy. Sok helyen nem szerették a kommunistákat, ennek oka nem utolsósorban az az előítélet is volt, hogy a kommunisták „nemzetietlenek”. Az értelmiségiek, akik érzésük szerint a nemzeti eszme hordozói, nem szeretik a nemzetietlen elemeket. De mi történt a Szovjetúnióban? Azt kellett látniok, hogy mindenütt felvirágoztak a nemzeti kultúrák. A cárizmus alatt negyven népnek (kb. 10 millió ember) még „abc”-je sem volt; a lakosságnak csupán egyötöde tudott írni, olvasni; a nőknek csak 13 százaléka és egyes nemzetiségeknél alig 1 százalék. A szovjeturalom alatt mindenütt felvirágoztak a nemzeti kultúrák. Amely népeknek nem volt „abc”-jük, a latin ábécét kapták; ők is iskolákat állítottak fel, egészen a főiskolákig, és már vannak tudósaik, művészeik, nagy kádereik minden téren, sajtójuk is. Ezek a népek, amelyeknek kultúrája már kihalóban volt, új életre ébredtek. Lehetséges-e, hogy az értelmiségiek, akik egyik vagy másik eleddig elnyomott nemzethez tartoztak, ne érezzék a beteljesedését annak, amire ők mindig áhítoztak? Mindig az volt a vágyuk, hogy fejlesszék nemzeti kultúrájukat, de a régi világban, a cárizmus alatt, nem lehetett. Most minden szovjetnemzet kultúrája gazdagon kibontakozik.

A fölépítés munkája mind szélesebb arányokat öltött és egyre gyorsabb tempót vett föl. Kezdődött az elektrifikáció nagy művével (még 1918-ban, ez a „GOELRO” volt az első gazdasági terv), amely óriási területeket nyert meg a megművelés számára, (mocsarak lecsapolása, pusztaságok öntözése) és alapul szolgált a későbbi iparosítás tervének, mely a 20-as évek derekán

vált a bolsevik párt „fővonalává“ (először a nehéz ipart kifejleszteni).

Mi történt a 20-as évek folyamán az értelmiséggel?

Világos, hogy mindehhez az építő munkához szellemi kultúra is kell; iskoláknak széles hálózatát építették ki s kötelezővé vált a kezdő iskolai oktatás; főiskolákat és szakiskolákat létesítettek. A régi értelmiségiek egyszerre csak azon vették észre magukat, hogy mögöttük új nemzedék nőtt fel. Egy új nemzedék, amely rövidesen az ő helyükre léphet. Ez döntött. Látták, hogy hiába duzzognak, hiába várnak a szovjethatalom bukására, ez az elképzelés üres vágyálomnak bizonyult és mind világosabbá vált az, hogy a szovjethatalom nem fog megbukni, sőt napról-napra erősödik. Mi itt a teendő? Vonzotta is őket a sok új munkalehetőség. Mindez együttvéve oda vezetett, hogy az értelmiségiek mind nagyobb és nagyobb tömegekben ajánlották fel munkájukat a szovjethatalomnak. Ennek megfelelően változott az anyagi helyzetük és társadalmi tekintélyük is. A 20-as évek elején az értelmiségnek az a része, amely szabotált, anyagiilag szűkös helyzetben volt. A szovjetkormánynak és a pártnak semmi oka sem volt arra, hogy különösebben támogassa ezt a réteget.

Emlékszem egy tanítógyűlésre Tbiliszbén, amikor a tanítók panaszkodtak, hogy öbennük nem bíznak, nincsen elég erkölcsi tekintélyük, holott ők loyálisak, hiszen ők „mindig a kormányt támogatták“ és nagyon elcsodálkoztak, amikor erre azt feleltem, hogy éppen azért, mert mindig a mindenkori kormányt támogatták, a cárizmust is, Kerenszkijt is, ezért nem bíznak bennük. A szovjetkormánynál kissé félrecsúsztak, mert nem hittek abban, hogy megmarad és ezért szabotáltak; hát hogyan bízzék a kormány az ilyen opportunistákban? A kormánynak olyan értelmiségre van szüksége, amely meggyőződésből támogatja, nem pusztán azért, mert ez a kormány most hatalmon van.

De már a 20-as évek vége felé megváltozott az értelmiség beállítottsága. Nagy tömegekben jó szakmunkát végeztek, tanultak is, ideológiailag fejlődtek és megértették a szocialista fölépítés feladatait. Ettől fogva a kormány és a párt is másképpen nézett az értelmiségre. Egymást követték a fizetésjavítások a különböző kategóriákban. Azután újságcikkekben kezdtek foglalkozni az értelmiség kérdésével. Emelték a szellemi munkásokat erkölcsileg is. Egyszerű tanítók, tanítónők kerültek be a Legfelsőbb Tanácsba. Az értelmiség egyszerre azon vette észre magát, hogy tekintélye van a munkások és parasztok között, és ez a tekintély egyre növekszik. Miért? Mert igen fontos és hasznos

munkát végez, segít felépíteni a szocialista gazdaságot és a szocialista kultúrát. Ezt honorálta a kormány, ezt honorálta a párt.

Az ötéves tervek idején óriási módon fejlődött a gazdaság, a kultúra is. És minden egyes ötéves tervben nagy szerephez jutott a dolgozók anyagi helyzetének és kulturális színvonalának emelése. Álljon itt csak néhány adat, amely megmutatja honnan, miből fejlődött a szovjetkultúra s minő magaslatra jutott.

Mondottuk már, hogy a cári Oroszország elmaradt agrárország volt, és ha voltak is nagyipari központjai, a birodalom óriási területén még nagyrészt faekékkel szántottak, sőt nem egy részén a nép még vándoréletet élt. És minthogy az önkényuralom és a birtokos osztály nem látta érdekét a tömegek műveltségének fejlődésében, az állami költségvetésnek szánszalmasan csekély részét költötték kultúrcélokra. Pl. Üzbekisztán területére 1913-ban a cári kormány 25 millió rubelt fordított, az összegnek csupán 1%-a jutott művelődési és közegészségi célokra, ellenben 65%-a a cári hivatalnokoknak jutott. A szovjetköltségvetés 1940-ben 1640 millió rubelt folyósított Üzbekisztánnak s ez összegből 1000 millió rubelt művelődési célokra szántak. Míg a cári állam művelődési célokra az országos költségvetésből évenként és fejenként csak 8.1 kopeket juttatott, addig a szovjetkormány 1940-ben évenként és fejenként 198 rubelt költött ugyanezen célra.

E különbségnek megfelelően állt az ország nevelésügye. 1914-ben az elemi- és középiskolai tanulók száma nem haladta meg a 8.137.000-t, 1939-ben e szám több mint négyszeresére emelkedett. Az írástudatlanságot, mely a cárizmus alatt a lakosság 80%-ára kiterjedt, a Szovjetúnióban teljesen felszámolták. A forradalom előtt egész Oroszország területén 91 főiskola volt, 112.000 diákkal, de jóformán csak az orosz és ukrán terület legnagyobb városaiban, ahol kizárólag orosz nyelven tartottak előadásokat. 1940-ben 783 főiskola működött 603.000 diákkal (több mint Anglia, Franciaország, Németország, Olaszország és Japán főiskolai hallgatósága együttvéve), mégpedig az ország minden részében, a különböző nemzetiségek anyanyelvén. Így pl. Azerbejdzsánban, ahol a cárizmus idején egyáltalán nem létezett főiskola, 1940-ben már 4 egyetem működött. Üzbekisztánban a cári uralom alatt még üzbéknvelvű elemi vagy középiskola sem volt, 1940-ben pedig 1.300.000 gyermek tanult iskolában a saját anyanyelvén, egyedül a tanítók száma elérte a 200.000-t, 25 egyetemi fakultás működött, 44 színház, 600 mozi, napisajtó 600.000 példányban jelent meg stb. Az ország min-

den területén ilyen különbséget látunk a régi s az új rendszer között. E számok azt mutatják, hogy a Szovjetúnióban a nemzeti kultúrák kifejlesztése nem frázis, nem demagóg program, hanem eleven valóság; és a nemzeti kultúrák káderei az értelmiségiek hatalmas tömegekké válnak.

Ami a sajtót illeti, 1913-ban 859 újság jelent meg, s ebből 775 orosz nyelven. 1938-ban pedig 8850 újság s ennek több mint negyedrésze 70 különböző, nem-orosz nyelven. A példány-

Burját-Mongólia könyvkereskedéseibe megérkeznek Sztálin művei.

szám 1913-ban 2,700.000 volt, 1938-ban pedig 32,500.000, hozzá folyóiratok 50 nyelven. Ezek a számok minden beszédnél éke-
sebben szólnak.

A Szovjetúnió könyvkiadása hasonló fejlődést mutat. 1940-ben 40.000 könyv jelent meg 692,700.000 példányban (több mint Anglia, Franciaország és Németország könyvtermelése együttvéve). Csupán Marx, Engels, Lenin és Sztálin művei orosz nyelven 600,300.000 példányban jelentek meg, nem-orosz nyelven 728,600.000 példányban. Gorkij művei 65 különböző nyelven, Puskin 72 nyelven; de külföldi írók műveit is óriási számban adják ki, így pl. Viktor Hugót 40 nyelven, stb. stb. E számok mutatják, hogyan terjesztik a nagy írók, művészek alkotásait

a nép között. Természetes, hogy amidőn az egész nép kulturális színvonala egyre emelkedett, az értelmiség káderei is minőségben és mennyiségben hatalmassá nőttek. Már 1937-ben 9 millió 591.000-re rúgott a számuk (családtagok nélkül), ebből pedagógus 969 ezer volt, tudós 80 ezer, stb. stb. Ennek az értelmiségnek igen tekintélyes része nőkből áll.

A földnek azon az egyhatodán, amelyet a Szovjetunió foglal el, a Nagy Októberi Forradalom hozta meg a nők földszabadítását. A cárizmus alatt a nők jogtalanok voltak és teljesen a családfő (előbb apjuk, majd férjük) hatalma alatt állottak. A szovjettörvények kimondották a nők egyenjogúságát és a sztálini alkotmány (1936) 122. §-a ezt részleteiben is megállapította. A nőnek a férfival egyenlő joga van a gazdasági, állami, kulturális, társadalompolitikai élet minden terén. Tehát a férfival egyenlő joga van a munkára, díjazásra, üdülésre, társadalmi biztosításra s a művelődésre; ezenkívül az anya- és csecsemővédelem az állam különös gondozásának tárgya. Mindezeknek megvalósítását az állam intézményekben biztosítja. (Bölcsődék és gyermek-kertek széles hálózata, üzemi étkezők, a terhes- és szülőnőknek biztosított kedvezmények, a többgyermekes anyák állami segélyezése, fizetett szabadság, stb. stb.)

Ily körülmények közt a szovjetnők az értelmiség munkájából jelentékeny részt vállalnak. A cárizmus alatt a dolgozó nők 80%-a cseléd és napszámos volt, ma mindössze 8%-a dolgozik e minőségben. 1913-ban a főiskolai hallgatóknak csak 15%-a volt nő, a szovjeturalom alatt már 1937-ben 48%-ra emelkedett a számuk, de egyes fakultásokon még jóval magasabbra; így pl. a háború alatt az orvostanhallgatók 73%-a nő volt, a pedagógusok többsége is nő. Ma csupán a nagyiparban a mérnökökként és technikusokként működő nők száma $\frac{1}{4}$ millió, a vegyipar mérnökeinek $\frac{1}{3}$ -a, az orvosok 60%-a (kb. 100 ezer ember) nő. Az oktatásügyben 1,300.000 nő dolgozik ebből 766.000 tanítónő és tanárnő. És így tovább. A szovjetértelmiségnek ez az összetétele azt mutatja, hogy az értelmiség kérdése itt szorosan összefügg a nemzeti kérdés sikeres megoldásának és a nők felszabadításának ügyével.

Nemcsak a szovjetgazdaság, hanem a szovjetkultúra történetében is különös jelentőségű a „Nagy fordulat” éve, 1929. Az iparosítás folyamán a háború előtti színvonalat már elérték, sőt túlhaladták s javában folyt az első ötéves terv megvalósítása; így lehetségessé vált, hogy a gépipar termékeivel nemcsak a könnyű ipart, hanem a mezőgazdaságot is ellássák. Ezen az alapon történt a tömeges kollektívizálás, a szövetkezeti szocialista

mezőgazdasági nagy üzemek megteremtése, ami azt jelentette, hogy a Szovjetunió gazdasági rendszere nemcsak iparában, hanem mezőgazdaságban is szocialista. A társadalom rétegződése is eszerint módosul; felszámolták az utolsó kapitalista osztályt, a kulákságot és a szovjettársadalom ezentúl csupán dolgozókból, egymással baráti szövetségben álló munkásságból, parasztságból és szovjetértelmiségi rétegből állott. A Szovjetunió szocialista állam lett.

Ez a tény kulturális téren is fordulatot vont maga után. Ha az első ötéves terv idején az volt a jelszó: „Minden a technikától függ” és az alkotó törekvés súlypontja új és jobb technika megteremtésére irányult, a második ötéves terv (1933—37) újabb jelszó követését tette szükségessé. Most „minden a káderektől függ”. A technika már megvolt, de szakemberek kellettek, akik a gépeket mozgásba hozzák. Ezért óriási kulturális feladatok váltak esedékessé. Hatalmas építkezés kezdődik és a minden fajta káderek megfeszített tempóban való kiképzése; főiskolát végzett szakemberek kellettek, valamint szakemberek középfokú kiképzéssel, a legszélesebb tömegek számára pedig a tanfolyamok sűrű hálózata létesült, mely a falvakban az agronómiai ismeretek bizonyos minimumát adta (agrominimum), a gyárakban pedig a technikai ismeretek minimumát (techminimum). Hogy ez a „minimum” a továbbiakban minő maximumra vezetett, ezt legjobban a Sztahanov-mozgalom bizonyítja, mely 1934-ben kezdődött és ma már az egész Szovjetunióra kiterjedő tömegmozgalom.

Miben áll a lényege?

1934-ben a Donyec-medencének egy Sztahanov nevű szénbányásza, munkájának racionális szervezésével s technikai eszközeinek javításával a termelékenység oly fokát érte el, mely az eddig ismert és lehetségesnek tartott normákat áttörte. Ő és társai, majd követői a termelés legkülönbözőbb ágaiban *ugyanannyi* munkával, csupán új módszerekkel és a gépek javításával az eddigi normák többszörösét, sőt nem ritkán sokszorosát érték el. A Sztahanovisták első országos értekezletén (1935) Sztálin elvtárs értékelve ezt a mozgalmat, többek között ezt mondta: Önök megmutatták nekünk az utat, hogyan juthatunk a szocializmusból a kommunizmus felé... Vagyis oly társadalomba, ahol az embereket nem a munkájuk szerint fizetik, mint a szocializmusban, hanem észszerű igényeik, azaz szükségleteik szerint részesítik a társadalom javaiban. Ehhez a szocialista ország, mai fejlődési stádiumában még nem elég gazdag; ezt a lehetőségei csupán a munka termelékenységének erős fokozásával érhetjük

el, mire éppen a sztahanovisták adták a példát. Még egy másik tekintetben is jelezték az utat a kommunizmus felé: a sztahanovista fizikai munkások és az értelmiség megfelelő szakembereinek kulturális és technikai színvonala közti különbség, mind jobban elsovad, eltűnik. Hiszen az a fizikai munkás, aki új módszereket talál fel és gépeit saját tapasztalat alapján célszerűen megjavítja, már technikus és félig mérnök.

A Sztahanov-mozgalom mutatja, hogy nem alap nélkül volt, hanem ellenkezőleg, teljesen megvalósítható a 3-ik öt éves terv kulturális feladata: *a munkáosztály kulturális és technikai színvonalát a technikusok és mérnökök színvonalára emelni.* Ennek a célnak elérését elősegíti az 1939. évi XVIII. Pártkongresszus ama határozata is, amelynek értelmében: A kötelező kezdő iskola helyébe falun a kötelező nem teljes középiskola (7. oszt., mely tulajdonképpen 8.-nak felel meg, mert az írást-olvasást már a gyermekkert utolsó esztendejében, vagyis az úgynevezett előkészítő osztályban tanulják), a városokban és munkástelepeken pedig a kötelező teljes középiskola (10 osztály) került.

Ezentúl tehát milliók és milliók kapnak középiskolai kiképzést. Természetes, hogy ennek megfelelően a főiskolák száma és tudományos színvonala is hatalmasan emelkedik. És ha ebbe a hatalmas kultúrmunkába a rabló Hitler-banditák ideiglenesen rést is ütöttek, a háború utáni új, számszerint a 4-ik öt éves terv a hiányt kipótolja és a szovjetkultúra fejlődését még előbbre viszi.

De mielőtt erre rátérnék, még egy problémával kell foglalkoznunk, amely a Szovjetunió egész kulturális életére s főképpen a szovjetértelmiségre nézve rendkívül fontos.

A 30-as évek időszakát úgy is hívják, hogy a „kultúrforradalom“ ideje. Mit jelent az, hogy kultúr-forradalom? Jelenti nemcsak azt a fordulatot, hogy tízezrek helyett immár százmilliók részesültek a kultúra áldásaiban, nemcsak mennyiségileg jelent fordulatot, hanem minőségileg is. Az új, immár szocialista kultúra más, mint aminő a régi volt. De milyen? Röviden így formulázták: formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúra. Minden egyes nemzet a saját nyelvén, a saját stílusában, a maga sajátosságai szerint fejleszti ki irodalmát, művészetét, egész kultúráját. A legjobb szemléltető példa erre „A szépség ünnepe“ című, nálunk is ismert szovjet-film, ahol a különböző nemzetek egyesült sportünnepélyét mutatják be s ahol a Szovjetunió népei — mindenik a saját nemzeti viseletében és a saját nemzeti szokásai szerint — szerepelnek. A moszkvai rádióban

zenei téren szoktak hasonló olimpiádok lejátszódni, bemutatva a Szovjetunió sokféle népének zenei alkotásait és művészeit.

Ebben a kultúrában ugyanazok az eszmék, az új társadalom fölépítésének eszméi jutnak különböző formában kifejezésre. A kultúrforradalomnak egész természetszerűen be kellett következnie, mert a tömegekben általánossá vált a művelődésre, tanulásra, fejlődésre való törekvés; oly szomjúság űzte őket a legkülönbözőbb intézetek, tanfolyamok, színházak, hangversenyek, könyvek és újságok felé, úgyhogy bármennyit alkot is Szovjetunió e téren, még mindig kevés, még mindig többet igényelnek a dolgozók százmilliói. Ezt a szovjetek országának minden külföldi látogatója is tapasztalhatta. Hosszú sorok az újságárus bódék előtt (pedig a lapok sokmilliónyi példányban jelennek meg), az új könyvek vagy a régieknek új kiadása — egy-két nap alatt elfogy, színházak, mozik, nap-nap után teltek és még sokan ácsorognak reménykedve az épület előtt, mert hátha valaki visszahozza a jegyét és akkor mégis bejuthat az, akinek nem sikerült jegyet vennie a pénztárnál.

Osztrák íróknak egy kis csoportjával beszéltem egyszer a Szovjetunióban nyert benyomásaikról.

— Olybá tűnik nekem itt minden, mint egy hatalmas folyam, amely nem fér a medrébe — mondotta egyikük.

— Hogy érti ezt? — kértem, azzal a gyanúperrel élve, hogy holmi imperialista törekvésekkel gyanúsítják a Szovjetuniót.

— Hát nézze, kérem: építenek egy iskolát, tágas, nagy épület, az ember azt hinné — na tíz esztendőre elég lesz. A következő évben már nem fér el a jelentkező tanulóserég, pedig két váltásban folyik az oktatás, ráadásul jönnek a mindenféle tanfolyamok vezetői; ők is helyet akarnak. Vagy a színház, mozi, úgy-e mind telve van és ha ma egy újat nyitnak, egy hónap múlva már megint sort állnak a jegyekért. Mert a fölébredt milliók élni, látni, tanulni akarnak. A multkor egy faluban jártam és szóba elegyedtem egy kis németnyelvű fiúval. Kérdeztem, mivel foglalkozik az apja. — Traktorista tanfolyamot végez. — Hát az anyja? — Az állat-farm fejőtanfolyamára jár. — Van-e bátyád? — Van bizony, Odesszában az egyetemen orvosnak készül. — Nővéreid is vannak? — Hát persze, hárman is vannak; az egyik szintén Odesszában a színiiskolát végzi, a két kisebb ide, a középiskolába jár. — Mi az, hát nálatok mindenki tanul? — Elneveti magát a kis kölyök. — Bizony, minálunk mindenki tanul, csak a nagymama meg a macska nem tanul.

A Szovjetunióban minden negyedik ember tanul. Egy csak-

nem kétszázmillió népre kiterjesztve, ez valóban kultúrforradalmat jelent.

De egy elvi kérdés vetődött fel mindjárt a forradalom után, egy elméleti kérdés, amelyet okvetlenül tisztázni kellett. *Minő legyen a szovjetember viszonya a régi kultúrához.* Hogyan tekintsek a szocializmus felépítői a régi kultúrát? Elvessék vagy átvegyék? Lenin még 1919-ben ezt mondta egyik felszólalásában: „Vannak polgári szakembereink, ennyi az egész. Nincsenek más tégláink, nincs egyebünk, amiből építhetünk. A szocializmusnak győznie kell, nekünk, szocialistáknak és kommunistáknak pedig be kell bizonyítanunk, hogy képesek vagyunk fölépíteni a szocializmust ezekből a téglákból, ebből az anyagból; be kell bizonyítanunk, hogy fel tudjuk építeni a szocialista társadalmat proletárokból, akiknek csak elenyésző kisebbsége élt eddig a kultúrával és polgári szakemberekből.

Ha nem építjük fel ebből az anyagból, akkor pusztá frázis-cséplők, fecsegők vagyunk.

Így áll a világkapitalizmus történelmi örökségének kérdése! Ez az a nehézség, amely konkrétan elélt, amidőn a hatalmat kezünkbe ragadtuk, amikor a szovjetapparátust megkaptuk.“

A marxizmus-leninizmus azt tanítja, hogy a proletáriátus, amelynek vezetése alatt épül fel az új, a szocialista társadalom — az egész emberiség kultúrájának örököse. Mindaz, amit az emberiség évezredek óta alkotott, minden ismeret, találmány, fölfedezés, az egész technika, minden szépség, minden haladó eszme, az egész nagy kultúr-örökség, melyet az imperializmus burzsoáziája az emberiség javára tovább fejleszteni immár nem tud, mindez a proletariátusra száll és az ő feladata, hogy ezt a nagy kultúr-örökséget tovább fejlessze és gazdagítsa. Az oroszországi proletariátus különös nehézsége abban áll, hogy itt még a polgári kultúra is gyengén terjeszkedett, mert az ország még telistele volt feudális maradványokkal és barbarizmussal.

Említettük már, hogy a cári Oroszország elmaradt agrárország volt, noha egyes ipari központjaiban erősen összpontosított nagyiparral rendelkezett. De még egy sajátos ellentétet kell felemlítenünk. Lenin a cári Oroszországot úgy jellemezte, hogy az kétféle Oroszországot foglal magában: a nagy tömegeket sötétségben, elnyomatásban, tudatlanságban hagyták, de a lakosság egy keskeny rétege (az értelmiség!) magas kulturális színvonalra emelkedett és ennek soraiból világjelentőségű tudósok (Lomonoszov, Mendelejev, Pavlov stb.), művészek és írók kerültek ki (Répin festő, Glinka, Csajkovszki zeneszerzők), de kü-

lönösen az írók egész gárdája. Az orosz írók abban különböztek a 19. század egyéb világhírű íróitól, hogy nemcsak éles kritikát gyakoroltak társadalmuk fölött, hanem mélységes együttérzéssel rámutattak a nép millióinak szenvedéseire s keresték a kivezető utat, hogyan lehetne a népet megmenteni (Tolsztoj, Dosztojevszki); egyes költőik forradalmi eszméket hirdettek (Puskin, Lermontov, Sevcsenkó).

A szovjetértelmiségnek tehát volt hova kapcsolódnia s mint a régi kultúra ismerőjére, nagy szerep várt rá. De a proletáriátusra is, amely nem pusztán passzív befogadója a kultúrának, hiszen megvan a maga speciális osztályideológiája s tudományos elmélete is: a marxizmusnak és az új imperialista korszaknak megfelelő fejlődési fokának — a leninizmusnak tanításában.

Világos volt tehát, hogy amit az emberiség évezredek folyamán alkotott, azt a proletáriátus nem gépiesen veszi át, hanem *kritikával*; azt veszi át, ami a különböző korszakokban az akkori *haladást* szolgálta, de sohasem a reakciós, a fejlődést gátló eszméket, aminő pl. a fasiszták fajelmélete. De ezenkívül is ma sok minden már túlhaladott álláspont és nem alkalmas arra, hogy a szocializmus fölépítését szolgálja. A kultúrörökségnek ez a kritikai átdolgozása nagy munkát, mély tanulmányozást és valóban dialektikai gondolkodást igényel. Ezért mondotta Lenin: „Tanulni, tanulni és tanulni!”

Ily megfeszített munkában, állandó kapcsolatban a szocialista fölépítés gyakorlati feladataival, bolsevista kritika és önkritika edző tűzében alakult ki — régi és új emberekből — a szovjetértelmiség acélos gárdája.

Hogyan támogatja a szovjetkormány és a párt az értelmiséget ma? Minő a szovjetértelmiség anyagi helyzete s minő lehetőségekkel rendelkezik, hogy a saját és az egész nép kultúráját előbbre vigye? Említettük már a sorozatos fizetésjavításokat, habár csupán a fizetés számadataiból a dolgozók anyagi helyzetét megítélni nem lehet. Számba kell venni egyéb tényeket is, pl.: hogy az iskoláztatás ingyenes egész a középiskola 7. osztályáig bezárólag, úgyszintén az üzemi iskolákban, ahol a tanulók államköltségen teljes ellátást is kapnak; a bölcsődékben s a gyermekkertekben a kisdetek ellátásáért (napi négyszeri étkezés) a szülők — jövedelmük arányában — minimális összeget fizetnek; a főiskolai diákság túlnyomó része ösztöndíjban részesül; a dolgozók orvosi kezelése s kórházi ápolása, a szülő-nőké a szülőotthonokban díjmentes, a társadalmi biztosítás az állam költségén történik; a legjobb dolgozók óriási tömegei fizetett szabadságuk idejére ingyen, a többiek csekély díjért üdül-

lőkben vagy szanatóriumokban kapnak helyet; a lakbér, világítás elenyésző százaléka a fizetésnek stb.

A jutalmazás rendszere rendkívül kifejtett. Alig van jóra való fizikai vagy szellemi munkás, aki ne részesült volna már többször is valamiféle jutalomban (ingyenutazás, szanatórium, pénz-jutalom, textiláruk, kultúrtárgyak, kerékpár, könyvsorozat stb.). Különös támogatásban részesülnek a tudósok, művészek, írók s a legjobb mérnökök. Pávlovot, a kiváló biológust a szovjet-kormány még az első években, az ország nagy szegénysége idején fölszólította, jelentse be, mire van szüksége tudományának fejlesztéséhez. A tudós olyan nagy jegyzéket állított össze, hogy maga sem hitt kívánságainak megvalósításában; egv napon azután megtörtént a váratlan csoda: mindent megkapott. Egy másik nagy tudós, Micsurin, aki a növények keresztezésével óriási hasznothajtó új fajtákat tudott létrehozni, hatalmas területet kapott és minden segédeszközt kísérleteinek folytatására. Ismeretesek a tudományos expedíciók, amelyeket a szovjet-kormány gazdagon felszerelve küldött az Északi sark tájékára, a Cseljuszkin-expedíció s a megmentésére küldött repülőgépek raja, a szerencsétlenül járt olasz Nobile-expedíció megmentése, Cskálov repülése az Északi sarkon át, Papanin és társai telelése az Északi sarkon stb., stb. Világszerte ismert tények és tudományos események.

De nem kisebb a kormány gondoskodása a művészet és irodalom terén sem. A Sztálin-díjak hosszú sora mutatja, minő óriási összegekkel jutalmazták az alkotó munka legjobbjait minden téren és fejlesztik ezzel a szovjetkultúrát, mely ma már világméretben a legelső sorban halad. Magyar írók (Balázs Béla, Gergely Sándor, Háy Gyula) és művészek (pl. Úitz) is tanuszkodhatnak arról, mily nagy becsben állnak a szocializmus országában a kultúra munkásai.

Nemrégén szovjetművészek jártak Budapesten. A Magyar-Szovjet Művelődési Társaság egy kis értekezletet tartott, amely alkalommal a magyar színészek kérdésekkel ostromolták szovjet kollégáikat. És kiderült, hogy a Szovjetúnióban a színiiskolák növendékei teljesen ingyenes állami ellátást és — mint egyéb főiskolák diákjai — túlnyomórészt ösztöndíjat is kapnak, a színészek ingyen kapják az államtól nemcsak a kosztümöket, de még a civilruhákat is, ami óriási tétel a színészek költségvetésében. Munkanélküliség nincsen a színészek közt, sőt még sokkal-sokkal több színészre volna szüksége a művészetre szomjas szovjetközönségnek.

És mit várhat a szovjetértelmiség a jövőtől?

A SZOVJETÉRTELMISÉG ÉS A TUDOMÁNY AZ ÚJ ÖTÉVES TERVBEN

Hogy a szovjetértelmiségnek milyen óriási szerep jut a szocialista fölépítés munkájában, kiviláglik az új, a háború utáni öt éves terv gazdasági és kulturális feladataiból.

Az új öt éves terv alapvető gazdasági-politikai feladata: helyre kell állítani az ország kárt szenvedett területeit, újra elérni az ipar és mezőgazdaság háború előtti színvonalát és azon fölül jelentékeny mértékben tovább emelni ezt a színvonalat. A terv értelmében az 1946—1950-es években a háború előtti színvonalhoz viszonyítva, az ipari termelést másfélszeresére kell emelni, főként a nehézipart és a vasuti közlekedést, tovább kell fejleszteni a mezőgazdaságot és a szükségleti cikkek iparát, a technika magas kifejlesztésével biztosítani az ország honvédelmi erejének fokozását és a legmodernebb technikával való felszerelését.

Öt év alatt 3200 üzemet fognak helyreállítani és 2700 új üzemet, bányát, gyárat létesíteni. Nem térünk itt ki a részletekre, minő üzemeket fognak építeni és hogyan akarják felszerelni. Csupán a végösszegeket adjuk. 1950-ben a Szovjetúnióban évi 19.5 millió tonna nyersvasat fognak termelni, 25.4 millió tonna acélt, 250 millió tonna szenet, 35.4 millió tonna kőolajat, 82 millió kilowattóra villamosenergiát, 500.000 autómobil. A közlekedés 1950-ben 2200 mozdonyt és 146.000 tehervagont kap. Rengeteg mezőgazdasági gépet fognak termelni, ezek közt 720.000 traktort, melyeket a falu mezőgazdasága kap. A mezőgazdaságban még nagyobb mértékben fejlesztik a mechanizált földmunkát, amely első a világon. Hasonlóképp növekszik a népgazdaság állatállománya is. A gabona-kultúrák vetésterülete biztosítani fog 127 millió tonna gabonát (hektáronként átlag 12 métermázsát számítva).

Nyersvas dolgában a Szovjetúnió a világ leggazdagabb országa. Nyersvaskészletei már 1937-ben a világ nyersvaskészleteinek több mint a felét tették ki.

Világos, hogy ily óriási méretű termelés hatalmas geológiai kutató munkát tett szükségessé. És ez az új terv évei alatt csak fokozódni fog. Hatalmas nyersvasbázisok fognak létesülni a Távol-Keleten, Szibériában, Transz-Kaukázusban és egyebütt.

A szovjet geológus tudósok egyre szélesebben terjesztik ki az ország földje belsejének tanulmányozását. Fölfedik a föld rétegeződését és a törvényszerűségek egész sorát. E fölfedezések alapján hasznosabban és intenzívebben folyhat a kutató munka. A szovjetgeológusok új tudománynak vetették meg alapját, a

geokémiának, mely a földkéreg vegyi elemei elterjedésének törvényszerűségét kutatja. Ez megadja a lehetőséget különböző érc- és szén új lelőhelyeinek előre való megállapítására.

Az ipar előtt az a feladat áll, hogy a geológia adta eredményeket az új nyersanyagforrások kifejlesztésére fölhasználja. A bányászatban a gépesítés, új gépek szerkesztése, új módszerek alkalmazása, — mindez a Szovjetunió technikai tudományától és tudós, technikai kádereitől várja sikeres megvalósítását. Az olajfúrások új, szovjetszerkezetű fúrókkal lehetővé teszik az olaj nyerését tengeralatti talajból is.

Az ötéves tervről szóló törvény elsőrangú fontosságúvá emeli a vasuti közlekedés emelését. Ez bonyolult feladat (nagy hidak építése a folyamokon át stb.). A háború alatt az Uralon túlra telepített nagy fém- és gépgyárak is követelik a vasuti közlekedés hálózatának kiszélesítését. Szibériában új nyersanyagbázis alakul ki. Az elektrifikáció, melyet Lenin egykor annyira értékel, hogy azt mondotta: „A kommunizmus = elektrifikáció plusz szovjet-hatalom“ — ez az elektrifikáció új fejlődési fokán nemcsak fokozott energiatermelést jelent, amely távoli területeket is elláthat, hanem a fémfeldolgozás technológiájának új módjait is lehetővé teszi, kivált magas minőségű acél nyerését. Az elektromosság egyre jobban és jobban behatol a vegyészetbe. A Szovjetunió elektromos bázisát a háború rendkívül megkárosította. 61 nagy elektromos állomást pusztított el. Mindezt nemcsak helyre kell állítani, hanem tovább is fejleszteni.

E sok, bonyolult feladat teljesítése hatalmas tudományos alkotó munkát kíván. Sztálin elvtárs 1946 febr. 9-i beszédében kifejtette annak szükségességét, hogy a Szovjetunió tudománya a legközelebbi jövőben nemcsak utólérje, hanem túl is haladja a külföldi tudományt.

Grandiózus haladás szükséges a technika minőségében. Az összes iparágak fejlődésének alapja, a termelés további gépesítése és automatizációja. Különösen fontos a technikai folyamat két feladatának megoldása: 1. éles meggyorsítása és 2. a munkapadok igazgatásának automatizációja. E téren a tudományos munkások a termelőkkel együtt már eddig is nagy eredményeket értek el. Így pl. a „Sztankokonsztrukcia“-üzem automatikusan 134 műveletet tud elvégezni a traktor motor-részeinek kidolgozásában.

A Moszkva—Volga-csatorna zsilipjeit már régen távolról kezelik. Miként sok más országban, a Szovjetunióban is már létezik automatikus hidroelektroállomás, ahová az ember csak a szerkezet ellenőrzése céljából lép be. Vannak gözkatlanok, ame-

lyek fűtése automatikusan regulálható, vannak automatikusan működő időjelzőállomások stb. Az önműködésnek ilyen mély behatolása az ipar minden ágába csak ott lehetséges, ahol a tudomány minden eredménye a dolgozó tömegek érdekét szolgálja. A távolbalátás technikájának kifejlesztése lehetővé teszi oly folyamatok irányítását is, amelyekhez azelőtt közvetlen megfigyelés kellett. A technika ez új ágában, valamint számtalan folyamat automatizációja terén a szovjettudósok nagy alkotó kezdeményezést fejtenek ki. Nagy feladat vár rájuk a rádiótechnika új ágában, a rádiólokációban. A nagy honvédelmi háború idején ilyen rádiószerkezetekkel a legnagyobb ködben vagy sötétben is meghatározhatták az ellenséges hajók tartózkodási helyét, úgyszintén repülőgépek, sziklák vagy jéghegyek helyét is. Így a háború alatt a szovjetfizikusok és mérnökök a technika emez ágának alapját vetették meg. Ennek a tudománynak tökéletesítése lehetőséget ad arra, hogy nemcsak megfigyeléseket eszközöljünk a távolból, hanem bárminő tárgynak a mozgását, akár a földön, akár a levegőben vagy a vízben irányítsuk is, függetlenül a világitástól és időjárástól. A rádiólokáció jelzéseinek távolsági méreteiről fogalmat adhat az a tény, hogy a tudósok ma már egészen reális topográfiai felvételeket készítenek a Holdról. Az ország gazdaságára nagyjelentőségűek a tudomány legújabb eredményei a tárgyak villamos tulajdonságairól, fényérzékeny anyagokról, stb. Mindezek a tudományos eredmények a termelés új, tökéletesebb módjainak lehetőségét adják.

A fémiparban fontos feladat az oxigén alkalmazásával gazdagítani az acélöntés termelését. A szovjetiparban szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogyha a fúvásoknál 40 százalékkal emelik a levegő oxigéntartalmát, a termelő munka termelékenysége 12—15 százalékkal emelkedik. Így a magas minőségű acél termelése kevesebb költséggel jelentékenyen kiszélesíthető.

A mai technika, a nagy sebességek technikája. Óránként 1000 km sebességgel kezdődik a repülőgépek szállása. Ezzel szemben a rakétalövedékek óránként néhányszor kilométernyi utat tesznek meg. Újfajta kemény acélból való szerkezettel a munkapadok percnként 200—300 méternyi sebességgel mozognak, alumíniumból 2000 méternyi sebességgel, ami megfelel az expresszvonat gyorsaságának. A hatalmas turbinák több mint 3000 fordulatot tesznek percnként. Mindez kitűnő minőségű fémeket követel és magasfokú mesteri tudást. Míg a cári Oroszország csak hatfajta acélt öntött, addig a szovjetipar 200 különböző acélt termel.

A Szovjetúnióban elsőrendű fontosságú a mezőgazdaság fej-

lesztése is; enélkül a nép jólétének emelkedése el sem képzelhető.

A párt Központi Bizottságának 1947 februárjában tartott plénumán oly értelmű határozatot hoztak, hogy az 1947—1949-es évek folyamán a gabonatermelés háború előtti színvonalát kell elérni s az ötéves terv időszakának végére ezt jelentékenyen túl is kell haladni. A vetőterület kiszélesítése, az aratás hozadékának emelése, az állatállomány növekedése s a mezőgazdaságnak gépekkel való ellátása — mind már a megvalósítás útján van. Így pl. a mezőgazdaság csupán 1947—48-ban több mint 100.000 traktort kap.

Ez óriási káderek kiképzését követeli (traktorvezetők, agrónomusok, zootechnikusok, mechanikusok stb.). De sikeresen e program csak úgy valósítható meg, ha a szovjetértelmiség egész serege tevékenyen bekapcsolódik a munkába.

A közlekedés terén is nagy változások történnek. Az ötéves terv folyamán a vasútvonal hálózata — nem számítva az új építkezéseket — 50.000 km-nyi új sínekkel hosszabbodik, ezek nagy része nehéz sínekből áll, amelyeknek típusát tudósok dolgozták ki; tartósabbak, kevesebb munkaerőt vesznek igénybe karbantartásukra és — ami a fő — lehetővé teszik, hogy hatalmasabb mozdonyokat alkalmazzanak és a vonat sebessége meggyorsuljon. Az ötéves terv a közlekedés villamosítása terén is hatalmas nagy fejlődés útját jelöli. Több mint 5000 km-nyi vasútvonalat fognak villamosítani, az egysínpárú vonalak a forgalom $1\frac{1}{2}$ —2-szeres emelését teszik lehetővé.

A közlekedés építői előtt a következő feladatok állnak: a hidépítés további gépesítése, az állomások fölszerelése stb. Nem egy téren csupán szovjet-tapasztalatra támaszkodhatnak. Így pl. saját tudósaiknak kell megoldaniok azt a feladatot, hogy a közlekedés építőmunkálatát és a fölszerelést a hosszú tél körülményei között, fagyos talaj masszívján lehessen véghez vinni, ami egészen más technikát kíván. E feladat a Szovjetunióra nézve rendkívül fontos, minthogy területének óriási része a sarkvidéki tájakra esik, amelyek az ország gazdasági életében mind élenkebb részt vesznek.

A szovjetkutatók új módszerekkel győzik le a fagyokozta nehézségeket, kivált ott, ahol nagy vállalatok létesültek. Más helyeken tűzegport hintenek szét, hogy ez a napsugarak melegét összegyűjtse. Ilyen módszerekkel hathatósan előmozdítják a szovjetagronomusok sikereit, kik az örök fagy területein zöldségféléket és egyéb kultúrákat termesztnek.

Új feladatok állnak a fűtőanyag-ipar és energétika előtt is,

Az új ötéves terv egyik igen fontos helyét a *szilárd fűtőanyagból termelt gáz* foglalja el. Az óriási mennyiségű szilárd fűtőanyag szállításánál jóval gazdaságosabb csöveken át szállítani a gázt. 1950-ben a mesterséges gáz termelése majdnem 2 milliárd m^3 -t fog kitenni, a természetes gázé 84 milliárd m^3 -t.

Tovább folytatódik a munka a fűtőanyag földalatti gázosítása terén is. Ennek eszméjét még a XIX. sz. nagy orosz vegyész, Mendelejev D. I. adta. Társadalmi jelentőségét Lenin fedte föl s a technika egyik nagy győzelmének nevezte. Az elektrifikációval együtt óriási módon megkönnyíti, hogy távoli vidékek is meleghez jussanak, megkímél milliányi munkást a füsttől, portól, piszoktól, meggyorsítja a munkahelyek átalakítását tiszta és világos laboratóriumokká. A fasiszta betörők három földalatti kísérleti-ipari gázfejlesztő-állomást pusztítottak el, de a szovjet-munkások rövidesen befejezik azok helyreállítását. A szén földalatti gázosítását a világon legelőször a Szovjetunióban valósították meg a gyakorlatban. Sok-sok szovjet tudós dolgozik ezen a feladaton, ami 1950-re 920 millió m^3 gázt fog adni évenként.

Ami az elektrifikáció fejlődését ebben az új ötéves tervben megkülönbözteti, az a *helyi források* fajsúlyának növekedése. A cárizmus alatt Oroszországban az elektrifikáció távolról, sőt külföldről szállított szén és kőolajat használt, a szovjethatalom óta csupán hazai anyagot használ föl. Az új ötéves terv teljes megvalósításakor pedig a villamosítás állomásai 80%-ban kizárólag csak helyi fűtőanyagot fognak fölhasználni. Szélesebben aknázzák majd ki a „fehérszén” is, vagyis a folyók energiáját. Az új ötéves tervben 36 hidroelektro-állomást állítanak helyre és építenek tovább és megkezdik 13 újnak felszerelését. E munkák következtében a Szovjetunió jelentékenyen növeli meglévő villamos energiáját.

A szovjet tudósok arra törekednek, hogy a hatalmasabbá nőtt villamosenergiával a lehető legnagyobb hatást is ériék el. Gyakorlatilag kell megoldani a magas feszültségű egyenáram vezetésének kérdését. Eddig a villamoshálózat váltóárammal dolgozott, de ez csak korlátolt távolságra vezethető (300—350 km). Ha ennél nagyobb távolságra vezetik, az energiából sok elvész az útjában mindjobban növekvő ellenállás következtében. Ezzel ellentétben az egyenáramnál az energiavesztés minimális. Így a vízerővel kifejlesztett energia a nagy termelési központokból messzire is vezethető és egész köztársaságok egyetlen óriási hálózatra egyesíthetők. A villamos központokat idővel teljesen automatizálják. A kutató-főltaláló tudósoknak tág terük nyílik az új állomá-

soknak hatalmas turbinákkal, generátorokkal és transzformátorokkal való felszerelésében is.

A modern tudomány fejlődését nemcsak az jellemzi, hogy szélesebb körű és biztosabb, hanem az is, hogy egész új irányokban kutat, amelyek a legközelebbi jövőben számos termelési ágban a technikai alap gyökeres megváltoztatását ígéri. Példának Ciolokovszki, a kiváló orosz tudós eszméjének fejlődését vehetjük. A régi repülőgépek sebességével szemben a rakéta-elven alapulóak a hang sebességénél nagyobb gyorsaság elérhetését biztosítják. Az ilyen rendkívüli sebességgel mozgó repülőgépek az egész avigáció számára fontosak és ezért a legközelebbi jövőben ez kerül napirendre. Komoly tudományos kutatómunka folyik az *atommag* tanulmányozása terén is. E kutatások egyik legfontosabb gyakorlati eredménye az a fölfedezés, hogy az atommag belső energiája átalakítható és felhasználható. Az e téren megkezdett fölfedezések a tudomány és technika új korszakának nyitnak kaput. E fölfedezés jelentőségét az emberi kultúra történetében a tűz használatának jelentőségével helyezik egy sorba.

Sok vegyi folyamatnál hő fejlődik, ezek közt a legfontosabb a szén egyesülése az oxigénnel. Az atommag szétbomlásánál is hő fejlődik, de az energia keletkezése egészen más és méretei is mások. Az energia-átalakulás régi módján nyert energia eddig legfeljebb néhány ezer kalória hőt tudott fejleszteni egy kg egy-egyre, ezzel szemben az atomenergia fölhasználása sok millió kalóriát adhat egy kilogramm egységre. Ily módon fűtőanyag szállítása egyáltalán szükségtelenné válnék (ma a szállítások felét teszi.) Kétségtelen, hogy a szovjettudósok megtalálják a módját, hogyan használható az atomenergia ipari és közlekedési célokra. De ez még igen sok és nagy munkát követel.

Hogy a szovjettudomány sikeresen tovább fejlődjék, ki kell szélesíteni és tökéletesíteni a magasan minősített szakemberek új kádereinek előkészítését. Enélkül lehetetlen megbírkózni a termelésnek és építésnek oly hatalmas tervével, mint aminő az új öt éves terv.

1946—1950-ig a munkástartalékok 4.5 millió új kvalifikált munkást adnak a népgazdaságnak. Körülbelül 14 millió munkásnak kell a termelésben szakképzettségét emelnie. A munkásosztály kultúr-technikai színvonalának emelkedése az öt éves terv végrehajtásának legszükségesebb előfeltétele. Ez egyben a szovjet-értelmiség növekedését is előmozdítja, még tömörebb egységgé és életképessé teszi.

A fejlődés nagy távlatát nyílik a szovjetfőiskolákra. 1950 végén a főiskolai ifjúság létszáma eléri a 674.000-t (a hitleri rablók

betörése nagy rést ütött, ennek helyrehozatala sok időt igényel). Öt év alatt a szovjetfőiskolák kb. egymillió, a műszaki tanintézetek kétmilliószázezer embert bocsátanak ki; szakemberekből 2 milliót, középfokú szakképesítéssel több mint 600.000-t. E tömeg 25 százaléka az iparban és fölépítésben fog dolgozni. A középfokú képesítést nyertek közül kb. 350.000 középfokú specialista a technikumok tanulóit fogja előkészíteni. Ilyképen az

A főiskolai hallgatók számának növekedése.

iparban az új ötéves terv idejében kb. félmillió fiatal szakmunkás nyer kiképzést.

Nagyjelentőségű a pedagógiai káderek előkészítése a kezdő és nem teljes középfokú iskolák számára. A hétosztályú nem teljes középiskola és a teljes (10 osztályú) középiskola adja az alapot a technikumok, illetőleg a főiskolák feltöltéséhez. Jelenleg azonban a középiskolák még nagy hiányt szenvednek megfelelően kiképzett tanítókból. 1950-ig az összes kezdő- és középiskolák száma 193.000 lesz, 31 millió 800.000-es tanulószereggel.

A nagy honvédelmi háború alatt, az ideiglenes megszállás körülményei közt, a szovjetvidékek egész sorában az ifjúság nem kaphatott normális oktatást. Ezek részére az ötéves terv

nagyszámú iskola megnyitását vette számításba felnőttek számára.

Ilyen nagy hálózatnak megfelelően a pedagógiai káderek jelentékeny növekedése szükséges. Tehát fokozottabb figyelmet kell fordítani a középfokú, de különösen a felsőfokú tanítóképzőkre. A pedagógusok általános műveltségét és szakképzését magasabb minőség színvonalára kell emelni.

A Szovjetunió összes tanítóképző intézeteiben végzett tanulók több mint 40 százaléka (kb. 270.000 ember) kitűnően kvalifikált tanerőknek kell lenniök, akik középiskolákban, technikumokban taníthatnak. Több mint 300.000 tanítót kapnak a népművelődés szervei a középfokú pedagógiai intézetekből (a technikumokból). Ez az óriási szám jelentékenyen fogja pótolni a tanítóhiányt.

A nagy ipari központokban és a Távol-Keleten létesítendő iskolák új tanítók tízezreit követelik.

A főiskolák, de kivált a technikumok szolgáltatják a mezőgazdaság vezetőkadereit is. A főiskolák 50.000 gazdaszt, állatorvost és egyéb szakembert szolgáltatnak a mezőgazdaság számára, a technikumok 200.000-et.

Nagyszámú szakembert nyer a szovjetegészségügy is. Öt év alatt az orvostudományi főiskolák kb. 100.000 orvost bocsátanak ki, ugyan ez időben az egészségügy középfokú iskolái 285.000 szakembert adnak. Így lehetővé válik kórházak, orvosi tanácsadók, szanatóriumok és üdülőhelyek hálózatának kiterjesztése.

Jogászok és gazdasági szakértők is kellenek. Öt év alatt majdnem 30.000 jogászt és magasan minősített gazdasági szakértőt fognak kiképezni. Középfokú jogi és gazdasági kiképzést 90.000-nél többen nyernek.

Természetesen az összes szovjetnemzetek nagyszámú és jól képzett káderekhez jutnak. A mérnökök és technikusok ez új nemzedékének nemcsak arra kell törekednie, hogy a modern tudomány és technika ismereteivel fölfegyverkezzék, hanem arra is, hogy gyorsan és hatásosan maga vigye előbbre a tudományt és technikát. De a tudomány színvonal emelése nem képzelhető el anélkül, hogy a képzőintézetek és technikusok *eszmei-politikai* munkáját is magasabb színvonalra emeljék. Minden értelmiségi felelős munkát végez az államban, mert ő vezeti a szocialista fölépítést, a tömegek szervezését. Ezért az ifjúság eszmei-politikai nevelése és kulturális fejlődése mindig a figyelem középpontjában áll.

„A Szovjetunió győzelme a Nagy Honvédelmi Háborúban — mondotta Zsdánov A. A. elvtárs — nagyrészt ama nevelőmun-

kának gyümölcse, melyet a párt a dolgozó tömegekben végzeit, amidőn ifjúságunkba fáradhatatlanul beleoltotta az éberséget és erőnkbe vetett hitet". Sztálin elvtárs az Összuniós Kommunista (Bolsevik) Párt XVIII. kongresszusán tartott beszámolójában pontosan meghatározta a szovjetkáderek eszmei előkészítésének feladatát. „A leninista — mondotta ő — nem lehet csupán szakember a tudomány valamely ágában: neki egyszersmind politikusnak, társadalmi embernek kell lennie, aki élénken érdeklődik országának sorsa iránt, aki ismeri a társadalmi fejlődés törvényeit, föl tudja használni ezeket a törvényeket és arra törekszik, hogy tevékenyen résztvegyen az ország politikai vezetésében“.

Ezért foglalkoznak a főiskolákban és technikumokban a marxizmus-leninizmus komoly tanulmányozásával. Az ifjúságot a bolsevik párt forradalmi hagyományain, a szovjetnép és legjobb fiainak nagy hazafias hagyományain nevelik.

A Szovjetúnióban a tudomány jelentősége egyre nő, mint ahogyan az ország fejlődése mind magasabb fokra jut és a szocializmus egyre teljesebben bontakozik ki. Mennél magasabb a technikai folyamat színvonala, mennél jobban használják ki az egész nép érdekében, annál gyorsabb iramban épül fel a szocializmus a népgazdaság minden ágában.

Sztálin vezetése alatt lett hatalmassá a szovjetállam; az ő vezetése alatt győzte le a szovjetnép a fasiszta Németországot, ennek szövetségeseit és vazallusait; és ma a béke legfőbb őrzője a sztálini vezetés alatt fejlődő, új eredmények felé haladó, soknemzetű, de egy célra törő nagy szovjetnép.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
<i>Az értelmiség szerepe a termelésben és a társadalomban</i>	3
<i>A szovjetértelmiség kialakulása és részvétele a szocializmus felépítésében</i>	8
<i>A szovjetértelmiség és a tudomány az új ötéves tervben</i>	21

ISMERETTERJESZTŐ KIADVÁNYAINK:

Nemessuri Mihály dr. A SZOVJETEMBER EGÉSZSÉGE

Ez a könyv a Szovjetúnió egészségvédelmének új útjait, módszereit és intézményeit mutatja be. A szerző bemutatja a szovjetorvost, az orvosi egyetemeket, kutatóintézeteket és szovjetkórházakat.

Hegedüs Géza: OROSZ KÖNYVEK KÖZÖTT

Ismerni és szeretni tanítja az orosz irodalmat s különösen a magyar ifjúság érdeklődését irányítja a realisztikus regényírás elismert mestereinek munkássága felé. Közlés-módja kedves, egyszerű.

Dr. Gáspár István: OROSZ SZELLEMŐRIÁSOK

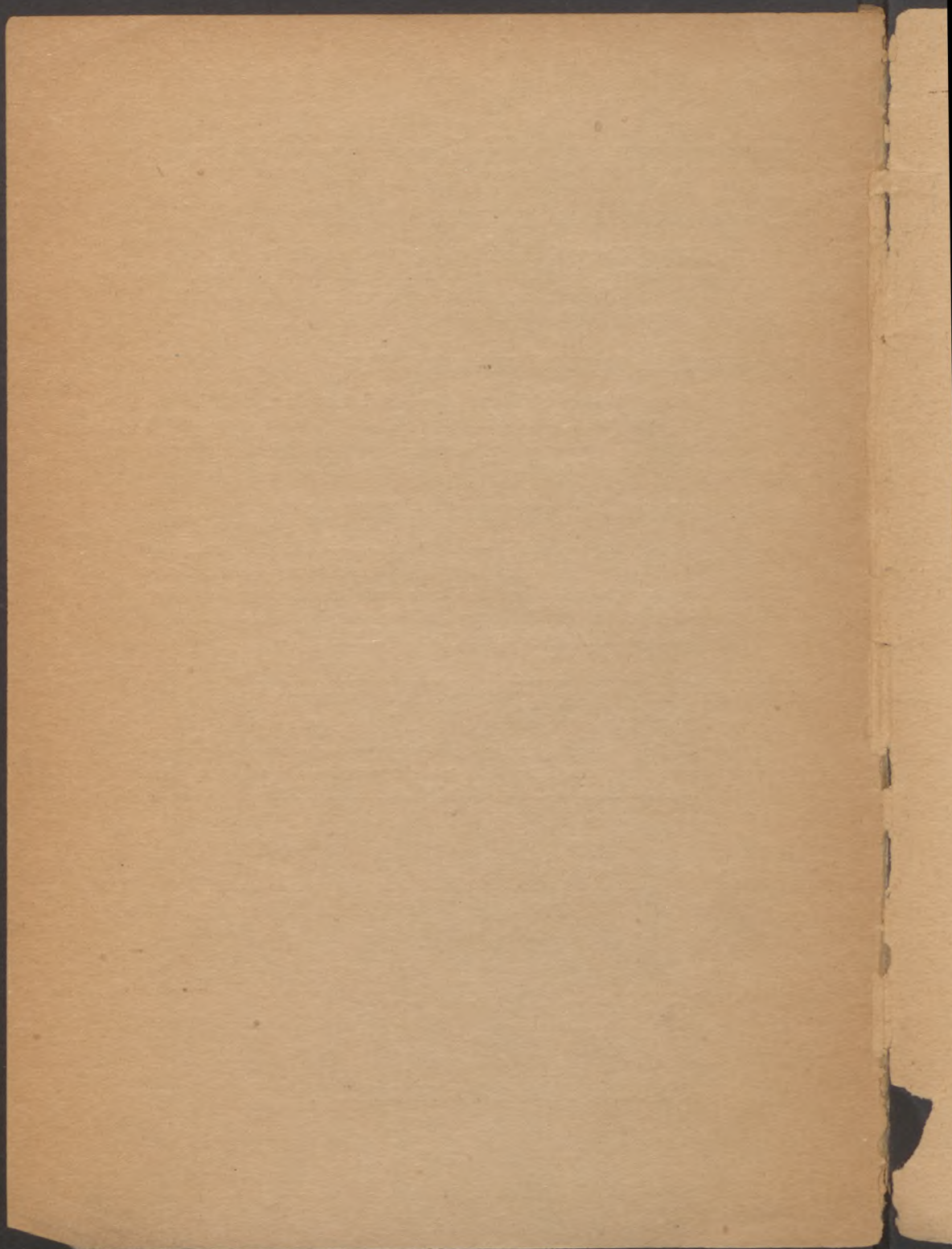
Négy nagy: Gogolj — Bjelinszky — Dosztojevszkij és Gorkij élete és szemelvények leghíresebb műveikből. Nagy nyereség mindazoknak, akik az irodalmi jelenségek mélyére akarnak hatolni és keresik az összefüggéseket a társadalom és a szellemi élet megnyilvánulásai között.

F. J. Jaroslav: MIT ADOTT A SZOVJETHATALOM A DOLGOZÓKNAK

Kitűnő összefoglalása ez a könyv mindama nagyszerű vívmányoknak, melyeket a Szovjetúnió és a világ minden haladó népe a Szovjethatalomnak köszönhet.

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

PROF. ZVÁVICS
SZOVJETSZAJTÓ
ÉS KÖNYVKIADÁS

A kiváló publicista átfogóan s amellet a legnagyobb részletességgel ismerteti a szovjetkultúra terjesztésének egyik leglényegesebb eszközét. Bepillantást nyújt a napisajtón kívül az időszaki kiadványok és a könyvkiadás minden válfajának műhelyébe, ebbe a páratlanul nagyszabású tevékenység-hálózatba, ami — Lenin elgondolásához híven — a szovjet társadalom megszervezésének leghathatósabb eszköze. A könyv gazdag képanyaggal is szemlélteti a könyvkiadás és újság termékeinek példátlan nagy méretekben való előállítását, a terjesztés változatos módszereit, amelyek segítségével az óriás ország népének minden nyelvén, területének minden zugába el tudják juttatni a sajtótermékeket. A magyar olvasó is sokat tanulhat ebből az érdekesen megírt könyvből, amely száraz adatok helyett az eleven élet követelményeihez képest a szovjetkultúra alig ismert jelenségeiről számol be.

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ
Budapest.

MAKARENKO AZ ÚJ EMBER KOVÁCSA

AZ ÚJ NEVELÉS REGÉNYE

FORDÍTOTTA: LÁNYI SAROLTA

VÁRKONYI HILDEBRAND TANULMÁNYÁVAL

Makarenkót 1920-ban azzal a feladattal bízták meg, hogy egy csoport apátlan-anyátlan, csavargó, a züllés veszélyének kitétt fiatalok telepese csoportját szervezze, s őket a társadalom számára hasznos emberekké és szovjetpolgárokká nevelje.

Aki a nevelés lélektani törvényeit csak kissé is ismeri, tudja, hogy Makarenko a legnehezebb feladatok egyikére vállalkozott. Ezekből az elveszettnek hitt gyermekekből Makarenko embereket nevelt, helyüket megálló, elvekkel bíró, munkásembereket és ennek a történetéről szól ez a „regény“, amelyet itt kap a magyar olvasó. Egy kicsit hősi éposz is, minden hősiességi igény nélkül; önvallomás, pózolás nélkül: igazi pedagógia, az elmélet nagyképűsége nélkül.

Rendkívül tanulságos mindenki számára az, ahogyan az itt leírt telep élete fokról-fokra kialakul: a szemünk előtt keletkezik egy embercsoport: benne a széthúzó erők kezdetben sokkal nagyobbak, mint az összetartó, társadalmat alkotó erők. És mégis, az együttélés alatt fejlődik a kezdetben durva, munkakerülő, engedellessen, makacs fiatalokúak rendezett társadalma, kialakult az együttműködés, a szolidaritás, sőt a nemesebb életérzés, az áldozatkészség is és szervezkedik a társadalmi munka, a termelés is.

Makarenko rendszere: a szocialista humanizmus egy új, osztály nélküli társadalomban. E gondolatok filmszerű bemutatása ez a könyv, amelyet mindenkinek el kell olvasni.

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ
Budapest.

Független-nyomda, Budapest.